

НАРОД НЕ СКАРЫЎСЯ

Крывавы акупацыйны рэжым, здзекі, пагрозы, гебельсаўскія абяцанні «раю» пад уладай фюрэра, спроба правесці новую зямельную рэформу і іншыя маневры — нішто не змагло перашкодзіць савецкім людзям, што аказаліся ў акупацыі, перайсці да свяшчэннай барацьбы з фашысцкімі захопнікамі. І тыя савецкія воіны, хто аказаўся не па сваёй волі ў тыле нямецкіх войск, і мясцовыя жыхары — моладзь, жанчыны, старыя — усе, хто не меў намеру быць у фашысцкім «раі», бачылі сваё месца ў радах байцоў народнага супраціўлення, якое з першых дзён вайны пачало разгортвацца на Краснапольшчыне.

Умовы былі цяжкія і складаныя. І здарылася так, што партызанская база каля вёскі Пакацкай і сілы падпольшчыкаў, якія па рашэнні Краснапольскага РК КП(б) былі пакінуты для арганізацыі мясцовага партызанскага атрада, у самым пачатку нямецкай акупацыі панеслі вялікія страты. Але нішто не магло спыніць барацьбы супраць захопнікаў.

Першае рэха партызанскай барацьбы на Краснапольшчыне пракацілася восенню 1941 г. У раёне вёсак Беразкі і Наваельня дзейнічала партызанская ваенна-дыверсійная труп пад камандаваннем М.В. Зябніцкага (пазней яму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза), якая базіравалася каля вёскі Кляпін.

7 кастрычніка 1941 г. Чэрыкаўскі партызанскі атрад пад камандаваннем М. В. Зябніцкі М. В. Зябніцкі Г.А. Храмовіча разграміў Краснапольскую раённую ўправу і нямецкі гарнізон колькасцю 50 чалавек.

У лютым 1942 г. на тэрыторыі раёна, недалёка ад вёскі Касцюкоўка, была дэсантавана труп з 9 чалавек для арганізацыі партызанскай барацьбы, але амаль усе яны загінулі ў няроўным баі з карнікамі і паліцыяй.

Адзін з першых партызанскіх атрадаў на Краснапольшчыне ўзначальваў урадженец вёскі Крывяліцк І.А. Сцефаненка. Атрад быў створаны ў маі 1942 г.

і дзейнічаў на тэрыторыі Краснапольскага і суседніх Прапойска-га(Слаўгарадскага) і Чэрыкаўскага раёнаў. У в. Пільня ў адкрытым баі атрад знішчыў нямецкі штаб дывізіі і генерала.

Яшчэ болын актыўна разгортвалася партызанская барацьба на Краснапольшчыне з лета 1942 года.

М. В. Зябніцкі

Пад кіраўніцтвам батальённага камісара С.М. Карзюкова ў чэрвені 1942 г. быў створаны Краснапольскі партызанскі атрад № 41. Называўся ён атрадам «Вечаркова» (псеўданім С.М. Карзюкова).

У лістападзе 1942 года ў выніку аб'яднання дыверсійных труп Ф.Ф. Сігаёва і І.С. Салдаценкі, а таксама групы У.І. Маркава ўтварыўся партызанскі атрад «За Радзіму» № 45, які дзейнічаў на тэрыторыі Краснапольскага і Клімавіцкага раёнаў. Камандзірам атрада стаў У.І. Маркаў, камісарам — І.С. Салдаценка, а затым — Ф.Ф. Сігаёў.

На зіму 1942/43 г. у Графскія лясы па рэкамендацыі Цэнтральнага штаба партызанскага руху перабазіраваліся з-за Дняпра атрад № 3 І.В. Кананыхіна, атрад № 47 «Перамога» М.Ц. Перапечкіна, дыверсійна-разведвальная група І.І. Бажукова, а таксама Краснапольскі атрад пад камандаваннем

С.М. Карзюкова.

Зонай дзеяння партызанскіх атрадаў з Графскіх лясоў быў і Краснапольскі раён.

К канцу 1942 г. больш як сто вёсак Краснапольскага, Чэрыкаўскага,

Чачэрскага, Краснагорскага, Кармянскага раёнаў кантраляваліся партызанамі. Тут утварылася партызанская зона. У 1943 г. былі створаны падпольны райком партыі і райком камсамола. Састаў падпольнага РК КП(б)Б (з 15.3.43): сакратар — С.М. Карзюкоў. Члены РК: В.К. Арлоўскі, К.І. Дуда-раў, Х. Калімулін, П.Н. Марчанка, М.Ц. Перапечкін.

Друкаваны орган — газета «Красное знамя».

Састаў РК ЛКСМБ (з 19.8.43):

сакратары — П.П. Кушнарэнка, П.Я. Тарасенка; члены РК: В.З. Даніленка, А.А. Суслаў, Г.М. Мазыгін, І.С. Жлоба, Л.Я. Даўбешкіна, С.М. Одэгаў.

Вялікую ролю ў барацьбе з ворагамі і ў сувязі з партызанамі адыгрывала падполле. Яно было ў многіх вёсках, у тым ліку ў Гарадзецкай, Беразяхах, Сасновіцы і іншых. Краснапольскае партыйна-камсамольскае падполле было створана 25 красавіка 1942 г. Яго ўзначаліў Сяргей Пятровіч Паршын. Арганізацыйны сход адбыўся ў в. Турэйск. Тут быў выбраны падпольны камітэт у складзе С.П. Паршына, Г.Ф. Герасімава, Н.А. Епішава, Т.А. Бандарэнкі. Падпольшчыкі праводзілі вялікую палітычную работу сярод насельніцтва, падтрымлівалі сувязь з партызанамі, распаўсюджвалі лістоўкі, ажыццяўлялі дыверсіі. Партызаны атрада «Перамога» № 47 праз свайго сувязнога Міхаіла Ільянкова наладзілі сувязь з падполшчыкам Іванам Галяркам, які працаваў на радыёвузле ў Краснаполлі. Ён перадаваў запасныя часткі ад радыёпрыёмнікаў, а таксама звесткі ваеннага характару, якія збіраў, падслухоўваючы размовы фашыстаў. Юны патрыёт па-геройску загінуў.

3 вясны 1943 г. Краснапольскі раён стаў пастаяннай базай партызанскага атрада №3 І.В. Кананыхіна, з лікам 214 чалавек, партызанскага атрада № 47 М.Ц.

І. В. Кананыхін М. Ц. Перапечкін

Перапечкіна, які вырастаў да 554 партызан і быў ператвораны ў партызанскую брыгаду. Актыўную сувязь з жыхарамі Краснапольскага раёна падтрымліваў Свяцілавіцкі партызанскі атрад імя Чапаева Гомельскай партызанскай брыгады (камандзір В.В. Агаджанян).

Часта партызанскія атрады Краснапольскай зоны ўзгаднялі свае дзеянні і вялі барацьбу сумесна з Чэрыкаўскім партызанскім атрадам № 720 пад камандаваннем Г.А. Храмовіча, з 13-м партызанскім палком О.У. Грышына, які дзейнічаў на мяжы Краснапольскага, Прапойскага, Чавускага, Крычаўскага і Быхаўскага раёнаў, а таксама з партызанскай брыгадай № 13 маёра Мазура і 2-й Клятнянскай партызанскай брыгадай, якая размяшчалася летам 1943 г. у лясках Краснаполшчыны недалёка ад вёскі Буглаі і Азанчаўка.

На якасна новую арганізацыйную ступень узняўся партызанскі рух нашага краю, калі ў 1943 г. Магілёўскі падпольны абласны камітэт КП(б)Б (сакратар Д.С. Маўчанскі) поўнаасцю сканцэнтраваным у сваіх руках кіраўніцтва падпольным і партызанскім рухам. Абком КП(б)Б пастановай ад 12 красавіка 1943 г. выдзеліў Краснапольскі, Чэрыкаўскі, Прапойскі, Крычаўскі, Касцюковіцкі, Хоцімскі раёны ў Паўднёва-Усходнюю зону і зацвердзіў упаўнаважаным на ёй Я.М. Нікіфарова.

18 жніўня 1943 г. пры Краснапольскім райкоме КП(б)Б была ўтворана ваенна-аператыўная труп (ВАГ). Камандзірам яе зацвердзілі камандзіра партызанскай брыгады № 47 «Перамога» М.Ц. Перапечкіна. ВАГ забяспечвала каардынацыю баявой дзейнасці 13-й

Касцюковіцкай, 5-й Клятнянскай, 47-й брыгады «Перамога», 41-га асобната атрада «Вечаркова», 45-га атрада «За Радзіму», асобнага атрада І.В. Кананыхіна, іншых фарміраванняў, якія дзейнічалі на тэрыторыі раёна.

Магіла С. П. Паршына

П. Паршын М. І. Ільянкоў

За перыяд акупацыі з 14 жніўня 1941 г. і да 1 кастрычніка 1943 г. партызаны ажыццявілі шмат буйных баявых аперацый па разгроме нямецкіх гарнізонаў, падрыве камунікацый ворага, па выратаванні савецкіх грамадзян ад уgonу ў Германію, вялі барацьбу за ўраджай, каб ні адзін грам хлеба не трапіў ворагу... (гл. асобныя артыкулы аб дзейнасці партызан і падпольшчыкаў. — Рэд.).

Байцы народнага супраціўлення сваёй гераічнай барацьбой як маглі

набліжалі радасны дзень вызвалення.

Л.Лабаноўскі

Толькі факты

3 лістапада 1942 года разгромлены нямецкі гарнізон у в. Наваельня;

28 снежня 1942 года ля в. Гракоўка партызаны вялі жорскі бой з паліцыяй і карным атрадам;

У сакавіку 1943 года разгромлены ўзорны нямецкі маёнтak на тэрыторыі саўгаса імя Калініна;

6 мая 1943 года партызаны атрада «За Радзіму» ўзарвалі электрастанцыю і млын у Краснаполлі;

У жніўні 1943 года атрад М.Ц. Перапечкіна разам з іншымі партызанамі прадухіліў вываз хлеба ў Германію з вёсак Мхінічы, Сабалі, Беразязкі, Наваельня;

19 жніўня 1943 года партызанскі атрад «За Радзіму» 2-й Клятнянскай партызанскай брыгады каля вёскі Завадок разграміў нямецкі пяхотны полк, які рухаўся па дарозе Краснаполле — Чэрыкаў.

Партызаны выходзілі на чыгунку на ўчасткі Магілёў — Чавусы — Крычаў, Крычаў — Камунары, Рагачоў — Быхаў, Гомель — Навазыбкаў для вядзення «рэйкавай вайны». У выніку Краснапольскім партызанскім атрадам № 41 «Вечаркова» было пушчана пад адхон 5 эшалонаў з жывой сілай і тэхнікай праціўніка, узарвана 1090 рэк і разбіта 78 аўтамашын. Групу мінёраў-падрыўнікоў узначальвалі праслаўленыя партызаны Г.А. Тычынскі, Н.В. Глухаў, В.Н. Калпаносаў. Яны ўсе адзначаны высокімі ўрадавымі ўзнагародамі.

Партызаны атрада № 45 «За Радзіму» ўзарвалі 1560 рэк, пусцілі пад адхон 13 варожых эшалонаў. Актыўны ўдзел у «рэйкавай вайне» прыняў і партызанскі атрад №3 І.В. Кананыхіна.

23 верасня 1943 года партызанскі атрад № 45 У.І. Маркава «За Радзіму» паміж вёскамі Сасновіца-1 і Шалухоўка разграміў калону адступаючых немцаў колькасцю да 500 чалавек.

Многія партызаны аддалі сваё жыццё за Радзіму. Загінуў Сцяпан Капота з Мхінічаў, закатавалі камсамолку Паліну

Цімашэнка з Горак. У в. Сасновіца ўстаноўлена мемарыяльная дошка ў памяць аб партызанскіх падпольшчыках В.П. Пазнякову, Е.Е. Лабаноўскім, П.А. Пазнякову, Е.П. Пазнякову, І.І. Віскоўскім, закатаваных карнікамі. У в. Марынаполле фашысты схапілі кулямётчыка партызанскага атрада № 3 Сяргея Кудзінава, які загінуў як герой, не выдаўшы сваіх сяброў-гіартызан.

Чырвоны сцяг, 1984, 16 жніўня